

ANALIZA SYSTEMU VET

w Szwajcarii

0 projekcie

Raport "Analiza systemu VET w Szwajcarii" powstał w ramach projektu "Rozwój i promocja sektora VET w Polsce - Jak promować i prowadzić klasę patronacką w warunkach polskich na podstawie doświadczeń krajów Liechtenstein, Szwajcaria i Niemcy".

Projekt ten jest finansowany w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 Program Edukacja.

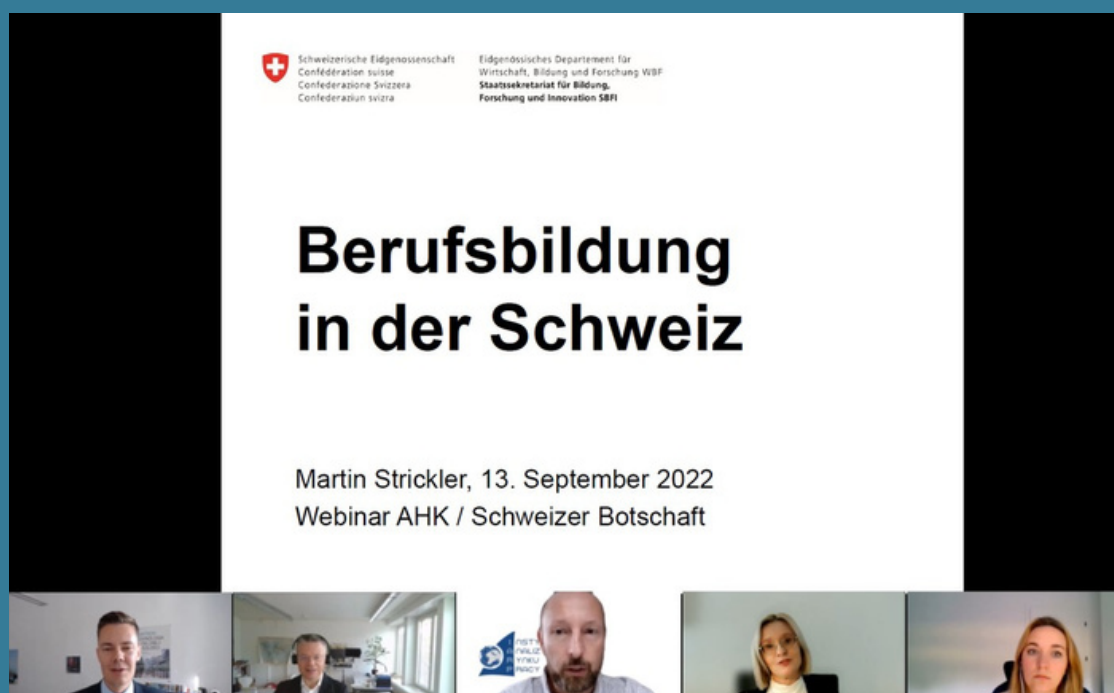
Akcja: Współpraca instytucjonalna na rzecz poprawy jakości i dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz kształcenia ustawicznego

Numer dokumentu: EOG/21/K3/W/0020

Kwota dofinansowania: 79 143,30 EUR

Powstanie niniejszego Raportu było możliwe dzięki spotkaniom z następującymi osobami i instytucjami:

- **Jürg Burri** - Ambasador Szwajcarii w Polsce i **Pablo Padrutt** – Szef Sekcji Ekonomicznej, Finansowej i Naukowej Ambasady Szwajcarii w Polsce
- **Regis Nyffeler** i **Martin Strickler** – eksperci Sekretariatu Stanu ds. Badań Naukowych, Edukacji i Innowacji (Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation, SBFI)
- **Ulrich Schwendimann** – Dyrektor Polsko-Szwajcarskiej Izby Gospodarczej
- **Katharina Walker** - Senior Advisor Skills Development, HELVETAS Swiss Intercooperation
- **Peter Keller** - Rektor, Kanton St. Gallen Berufs- und Weiterbildungszentrum Buchs Sargans

Spis treści

1. Informacje wstępne.....	4
2. Model kształcenia w Szwajcarii.....	9
3. Podmioty odpowiedzialne za kształcenie zawodowe w Szwajcarii.....	10
4. Podstawy prawne dotyczące kształcenia zawodowego w Szwajcarii.....	12
5. Co wyróżnia kształcenie zawodowe w Szwajcarii – przykłady rozwiązań systemowych i best practice.....	15
6. Finansowanie kształcenia zawodowego.....	24
7. Przydatne adresy.....	25
8. Bibliografia.....	26

1. Informacje wstępne

Szwajcaria to alpejskie państwo należące do ONZ, za to nie jest częścią Unii Europejskiej ani Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na zasadzie dwustronnych stosunków z UE Szwajcaria jest częścią strefy Schengen. Szwajcaria jest krajem wysoko rozwiniętym, jednym z najbogatszych na świecie. Państwo to jest uznawane za finansowe centrum Europy.

Podstawowe informacje:

Berno

siedziba rządu

Ignazio Cassis

prezydent

niemiecki, francuski, włoski

języki urzędowe

41.285 km²

powierzchnia całkowita

8.670.300

liczba ludności

dodatni

przyrost naturalny

26 kantonów

podział administracyjny

19.97 %

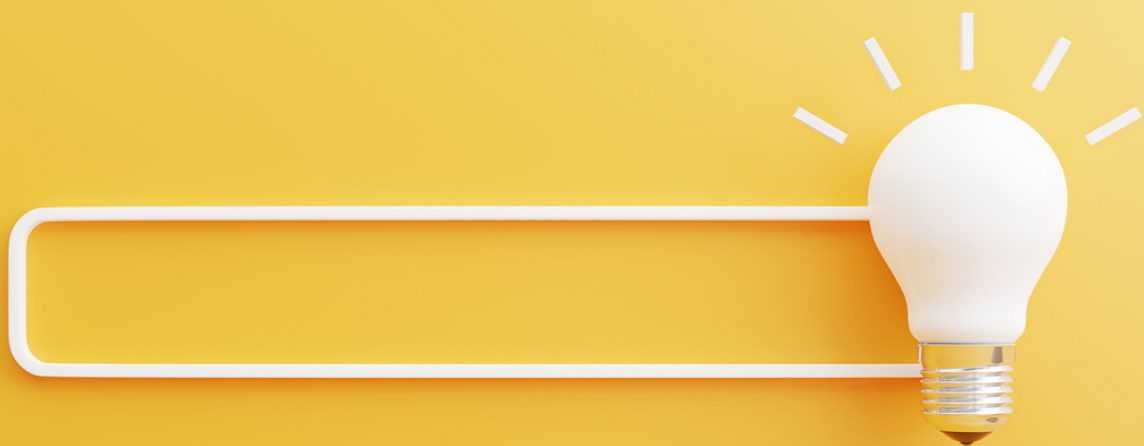
zatrudnieni w przemyśle

93.720 USD

PKB per capita

źródło: Federal Statistical Office

<https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home.html>

W Szwajcarii przywiązuje się ogromną wagę do edukacji. Z tego powodu rząd federalny (BUND) i kantony (Kantone) zapewniają kompleksową edukację publiczną, która jest całkowicie lub prawie całkowicie bezpłatna dla uczniów i studentów. Z tej oferty korzysta przeważająca część populacji, a tylko nieliczne osoby biorą udział w odpłatnych formach kształcenia zawodowego.

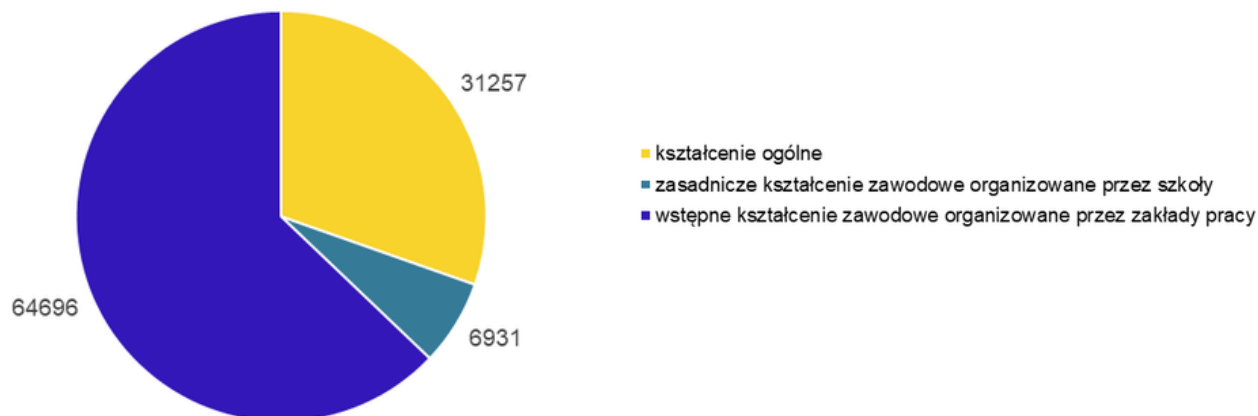
Według danych (2022) oficjalnego portalu internetowego poświęconego kształceniu zawodowemu ok. 64% młodych ludzi w Szwajcarii wybiera kształcenie dualne, 7% kształcenie zawodowe bez dualnego komponentu, a tylko ok. 28% edukację ogólną (odpowiednik polskiego liceum).

źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI

<https://www.sbf.admin.ch/sbf/de/home/bildung/berufliche-grundbildung/nahtstellenbarometer.html>

Zasadnicze kształcenie zawodowe

Liczba uczniów rozpoczynających kształcenie w szkołach średnich II stopnia w 2020 roku

Na podstawie: Die berufliche Grundbildung; Bundesamt für Statistik

<https://www.berufsbildung.ch/dyn/6195.aspx>

Szwajcarski system edukacji charakteryzuje się wysoką drożnością: istnieją różne sposoby na rozpoczęcie nauki zawodu, zmianę zawodu czy szkoły lub uzupełnienie edukacji. 81% osób, które posiadają niezbędne kwalifikacje (ukończyły obligatoryjną część edukacji w szkołach ogólnych), otrzymuje ofertę nauki wybranego przez siebie zawodu (zawodu pierwszego wyboru).

Najczęściej wybierane zawody w kształceniu dualnym:

1	Handlowiec	6	Instalator elektryczny
2	Opiekun medyczny	7	Logistyk
3	Specjalista ds. handlu detalicznego	8	Kreślarz / projektant CAD
4	Opiekun	9	Kucharz
5	Informatyk	10	Rolnik

Na podstawie: *Bundesamt für Statistik*
<https://www.berufsbildung.ch/dyn/6196.aspx>

Szczegółowe dane dotyczące wyborów zawodowych wśród młodych pochodzą z badania „Nahtstellenbarometer” z sierpnia 2021 roku. Szwajcaria dwa razy w roku bada zainteresowanie młodych ludzi kształceniem dualnym i monitoruje ich decyzje edukacyjne. Na podstawie tych badań powstaje raport o nazwie Barometr interfejsu „Nahtstellenbarometer”.

Źródło: *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI*
<https://www.sbf.admin.ch/sbf/de/home/bildung/berufliche-grundbildung/nahtstellenbarometer.html>

Dane z roku 2021 wskazują, że spośród 86 964 młodych ludzi, którzy ukończyli obowiązek szkolny latem 2021 r., aż 88% podjęło świadomą decyzję dot. dalszej ścieżki nauki i rozpoczęło edukację na poziomie zawodowym lub ogólnym. 12% musiało przejść na rozwiązanie tymczasowe z czego: 9% zaakceptowało oferty pomostowe (patrz s. 18), a 3% zdecydowało się na rok przejściowy (rodzaj „gap year”).

Rozwiązania tymczasowe, to całokształt działań związanych z orientacją zawodową, które mają na celu pomóc młodym ludziom dokonać właściwego wyboru. Mogą to być np. zajęcia wyrównujące przeznaczone dla młodzieży z deficytem edukacyjnym lub próbne praktyki, które pozwalają poznać predyspozycje ucznia.

Mimo ograniczeń związanych z pandemią od 2021 roku widać odwrócenie trendu – spadła liczba osób wybierająca kształcenie ogólne i wzrosła liczba osób preferująca

zasadnicze kształcenie zawodowe pozwalające na zdobycie konkretnego fachu. Więcej młodych ludzi stara się o miejsce nauki zawodu niż w latach poprzednich, mniej jest osób niezdecydowanych, które potrzebują rozwiązań pomostowych. W niepewnych czasach bardziej liczy się szybkie podjęcie pracy i zarabianie własnych pieniędzy.

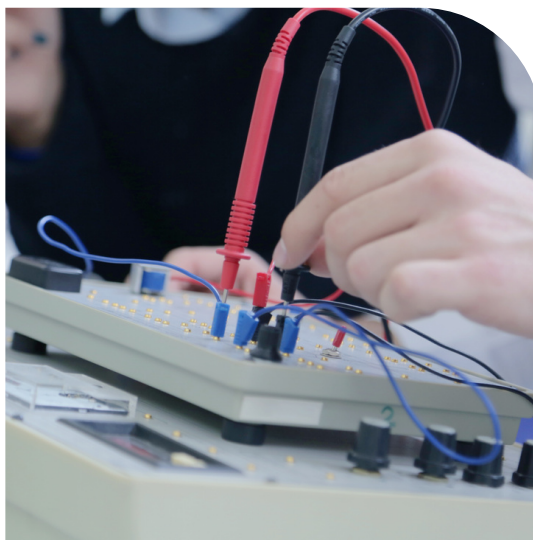
Wyniki barometru opierają się nie tylko na ocenie osób podejmujących naukę zawodu. W badaniu bierze udział również reprezentatywna grupa 3311 przedsiębiorstw z całej Szwajcarii. Według zgromadzonych danych 23% wszystkich firm uczestniczy w kształceniu dualnym, tzn. podpisuje z młodocianymi umowy o naukę zawodu.

Większość z 23 proc. firm kształcących, które wzięły udział w badaniu, utrzymało liczbę miejsc nauki zawodu na stałym poziomie w porównaniu do 2020 r. (71%). 11 proc. firm oferuje więcej miejsc nauki zawodu niż rok wcześniej, a 8 proc. mniej.

W lecie 2021 roku udało się obsadzić aż 88% oferowanych miejsc nauki w zakładach kształcących. To znaczy, że mimo trudnej sytuacji związanej z pandemią młodzi ludzie znaleźli miejsca kształcenia zawodowego w przedsiębiorstwach a firmy pozyskały odpowiednich kandydatów.

Pomimo trwającej pandemii nastroje wśród młodych ludzi w 2021 roku były w dużej mierze pozytywne. W skali od 0 do 10 zadowolenie z kształcenia zawodowego wynosiło 7,6.

Satysfakcja z wybranej ścieżki kształcenia pozostaje wysoka: w 2021 roku wybór kształcenia był dla zdecydowanej większości dobrowolną decyzją (94% zgadza się lub w pełni się zgadza z tą wypowiedzią) i odpowiadał ich własnym możliwościom oraz zainteresowaniom (91%). Młodzież w znakomitej większości uważa, że wybór ścieżki kształcenia był świadomym i przemyślanym wyborem.

Zasadnicze kształcenie zawodowe – czy to w formie kształcenia dualnego (37 593 respondentów badania) czy kształcenia zawodowego szkolnego (4 117 respondentów badania) – pozostaje najczęściej wybieraną opcją po zakończeniu obowiązku szkolnego. Dotyczy to w szczególności młodych mężczyzn (kształcenie zawodowe dualne wybiera 57% mężczyzn oraz 38% kobiet.)

Szwajcarzy chętnie chwalą się, że wiele znanych osobistości ze świata biznesu i polityki stawiało swoje pierwsze kroki zawodowe jako uczniowie zawodu.

Imponujące kariery: od ucznia zawodu do CEO

Źródło: Prezentacja Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI z dn. 13.09.2022

W szwajcarskim systemie edukacji ważne jest to, aby dostęp do edukacji zawodowej był możliwy dla ludzi w różnym wieku. Tabela pokazuje statystyki dotyczące osób, które otrzymały dyplomy zawodowe po 25 roku życia w 2020 roku.

Wiek	25–29	30–39	40+	Łącznie
regularna forma nauki	3.422	1.349	367	5.138
skrótowa nauka zawodu	1.302	618	339	2.259
egzamin eksternistyczny	486	1.119	1.015	2.620
dyplom przyznany bez konieczności zdania egzaminu	42	212	388	642
Łącznie	5.252	3.298	2.109	10.659

Źródło: Prezentacja Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI z dn. 13.09.2022

2. Model kształcenia w Szwajcarii

Wiek	Rodzaj edukacji	Poziom		
		podstawowy	Średni i wyższy	wyższy
5-7	Klasy zerowe	Przedszkole 2 lata		
7-13	Szkoła podstawowa	Primar 6 lat		
13-16	Szkoła ponadpodstawowa (poziom gimnazjalny)	Realschule Szkoła średnia 3 lata	Sekundarschule Szkoła ogólna ponadpodstawowa 3 lata	Bezirksschule Szkoła powiatowa 3 lata
14-18	Szkoła ponadpodstawowa (poziom ponadgimnazjalny)	Berufslehre mit Berufsmatur Praktyka z maturą zawodową	Fachmittelschule Szkoła średnia zawodowa	Kantonsschule Szkoła kantońska

Od 1999 roku edukacja na poziomie przedszkolnym jest obowiązkowa dla dzieci w 25 z 26 kantonów. Obowiązkowe przedszkole obejmuje w zależności od regionu rok lub dwa lata nauczania. Naukę w przedszkolu można porównać do polskiej klasy zerowej.

Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Edukacja podstawowa kończy się w Szwajcarii w klasie szóstej. To znaczy, że już 12 letnie dzieci (w 5 lub 6 klasie) muszą podjąć decyzję, czy chcą uczyć się w systemie ogólnokształcącym (np. Sekundarschule) czy chcą przygotować się do zasadniczego kształcenia zawodowego uczęszczając np. do Realschule.

Źródło: *Lernende nach Bildungsstufe und Bildungstyp*,
Bundesamt für Statistik, 28. Februar 2019

Różnica między *Realschule* a *Sekundarschule* polega głównie na innych akcentach nauczania. Pierwsza kładzie nacisk na wiedzę praktyczną potrzebną w przyszłości do nauki konkretnego „fachu”. Druga z nich ma bardziej ambitny, obszerniejszy program nauczania.

3. Podmioty odpowiedzialne za kształcenie zawodowe w Szwajcarii

3.1 Partnerzy kształcenia: Jedno zadanie – trzech partnerów

Kształcenie zawodowe to zadanie dla administracji centralnej, kantonów i organizacji pracodawców (rynku pracy). Trzej partnerzy wspólnie angażują się, by zapewnić wysoką jakość kształcenia i odpowiednią liczbę miejsc nauki i kursów edukacyjnych.

Administracja centralna / krajowa / Bund odpowiedzialna jest m.in. za:

- Dbanie o jakość kształcenia we wszystkich kantonach Szwajcarii
- Tworzenie i rozwijanie strategii kształcenia dla całego kraju
- Wydawanie rozporządzeń dot. nauki w poszczególnych zawodach (240 rozporządzeń na poziomie krajowym)
- Przeprowadzanie matur zawodowych
- Uznawanie dyplomów zagranicznych
- Finansowanie ¼ całości kosztów kształcenia przypadających na podmioty publiczne
- Wspieranie innowacyjności w kształceniu

Centralne instytucje odpowiedzialne za ogólnokrajową politykę dotyczącą edukacji zawodowej to:

● **Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation (SBFI)** **Sekretariat Stanu ds. Edukacji, Badań Naukowych i Innowacji** **(ang. SERI)**

SBFI jest centrum kompetencyjnym kraju zajmującym się krajowymi i międzynarodowymi zagadnieniami dotyczącymi edukacji, badań i polityki innowacyjnej. SBFI odpowiada za regulowanie i współfinansowanie kształcenia zawodowego. www.sbf.admin.ch

● **Eidgenössisches Hochschulinstitut für Berufsbildung (EHB)** **Szwajcarski Federalny Instytut Kształcenia i Szkolenia** **Zawodowego (ang. SFIVET)**

Zajmuje się edukacją osób odpowiedzialnych za kształcenie zawodowe oraz przygotowanie egzaminatorów. W gestii tej instytucji są także badania, studia, testy pilotażowe i usługi związane z kształceniem i walidacją edukacji zawodowej. EHB ma swoje siedziby w Lozannie, Lugano i Zollikofen.

Organizacje pracodawców mają za zadanie:

- definiowanie zagadnień, które mają się znaleźć w programie nauczania
- opracowanie zasad organizacji egzaminów zawodowych
- przygotowanie miejsc nauki zawodu w zakładach pracy
- udział w kształceniu zawodowym na poziomie studiów dualnych
- pomoc w organizacji ponadzakładowych kursów kształcenia zawodowego (nauka w kilku zakładach pracy)
- tworzenie funduszu kształcenia
- rozbudowywanie oferty kształcenia zawodowego (nowe zawody na nowe czasy)

Do zadań władz kantonalnych należą:

- rutynowa realizacja założeń ustawy dot. kształcenia zawodowego
- doradztwo zawodowe
- rejestracja i kontrola zakładów kształcących (firm oferujących miejsce praktycznej nauki zawodu) – sprawdzanie, czy firma spełnia wymogi stawiane zakładom kształcącym
- pomoc w akwizycji młodocianych pracowników tzw. marketing kształcenia

Zaangażowane podmioty:

- **Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren (EDK)**
 Konferencja (komisja) Szwajcarskich Kantonalnych Dyrektorów ds. Edukacji
www.edk.ch
- **26 kantonale Berufsbildungsämter**
 26 Kantonalnych Urzędów ds. Kształcenia Zawodowego
- **Schweizerischen Berufsbildungsämterkonferenz (SBBK)**
 Szwajcarska konferencja (komisja) Urzędów ds. Kształcenia Zawodowego
www.sbbk.ch

4. Podstawy prawne dotyczące kształcenia zawodowego w Szwajcarii

Podobnie jak w Liechtenstein kształcenie dualne w Szwajcarii regulowana jest przez dwa rodzaje aktów prawnych: Ustawę o kształceniu zawodowym i Rozporządzenie dotyczące kształcenia zawodowego.

4.1 Bundesgesetz über die Berufsbildung (Berufsbildungsgesetz, BBG) – Ustawa o kształceniu zawodowym z dnia 13.12.2002

Ustawa reguluje m.in. organizację systemu kształcenia zawodowego. W Szwajcarii zasadnicze kształcenie zawodowe może odbywać się w 2 formach.

- **2-jährige berufliche Grundbildung mit eidgenössischem Berufsattest (EBA): dwuletnie zasadnicze kształcenie zawodowe z „atestem”**

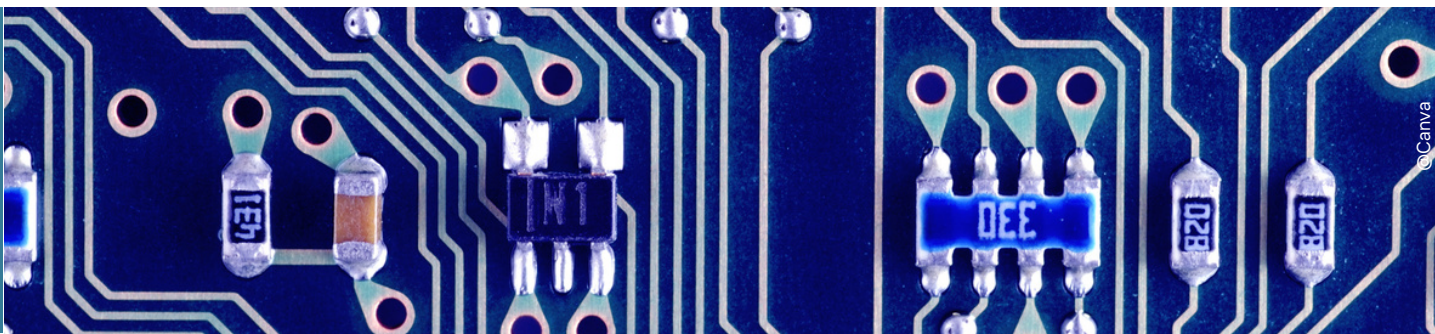
Dwuletnie zasadnicze kształcenie zawodowe z „atestem” umożliwia praktycznie uzdolnionym osobom otrzymanie podstawowego kształcenia zawodowego w niektórych zawodach (z dwuletnim okresem nauki) i otwiera drzwi do dalszej nauki.

- **3- oder 4-jährige berufliche Grundbildung mit eidgenössischem Fähigkeitszeugnis (EFZ): 3-4 letnie zasadnicze kształcenie zawodowe z egzaminem potwierdzającym zdobyte kwalifikacje**

W 3-4 letnim zasadniczym kształceniu zawodowym z EFZ nabywane są kwalifikacje do samodzielnego wykonywania określonego zawodu. Ten model edukacji otwiera młodym ludziom dostęp do wyższego szkolnictwa zawodowego. Maturę zawodową można uzyskać w trakcie lub po ukończeniu zasadniczego kształcenia zawodowego (EFZ).

Berufsmaturität: szwajcarska matura zawodowa

Przygotowanie do matury zawodowej polega na uzupełnieniu zasadniczego kształcenia zawodowego z EFZ o poszerzone kształcenie ogólne. Takie przygotowanie edukacyjne umożliwia dostęp do kierunku studiów w wyższej szkole zawodowej bez konieczności zdawania egzaminu. W przypadku egzaminu uzupełniającego możliwe jest również przyjęcie na uniwersytet lub Szwajcarski Federalny Instytut Technologii (ETH).

Zasadnicze kształcenie zawodowe odbywa się w 3 miejscach.

Zakład pracy (zakład kształcący)

Kształcenie zawodowe odbywa się zwykle w zakładzie kształcącym. Młodociani pracownicy nabywają tutaj wiedzę a przede wszystkim umiejętności przydatne w zawodzie i uczą się w naturalnym środowisku pracy. W przypadku, gdy pojedyncze przedsiębiorstwo nie może lub nie chce przejąć na siebie całego ciężaru kształcenia zawodowego, ustawodawca dopuszcza tworzenie zrzeszeń przedsiębiorstw mających na celu podział obowiązków i kształcenie w wybranych dziedzinach (np. w zawodzie mechatronika istnieje podział na kształcenie dot. obróbki mechanicznej, montażu elektro-pneumatycznego i programowania systemów sterujących).

Berufsfachschulen – zasadnicze szkoły zawodowe

Szkoły zawodowe prowadzą kształcenie teoretyczne. Nauka obejmuje kształcenie ogólne i pewne elementy kształcenia zawodowego. Uczniowie uczęszczają do szkół zawodowych od jednego do dwóch dni w tygodniu. Oferta szkół zawodowych obejmuje również kursy przygotowawcze do matury zawodowej. W niektórych rzadkich przypadkach szkoły zawodowe organizują również praktyczną naukę zawodu. W takim przypadku, niezależnie czy same prowadzą edukację praktyczną czy też zlecają ją podmiotom zewnętrznym ponoszą pełną odpowiedzialność za jakość edukacji zawodowej.

Überbetriebliche Kurse – kursy ponadzakładowe organizowane przez Centra Kształcenia Zawodowego

Zadaniem CKZ jest przekazanie osobom uczącym się zawodu umiejętności praktycznych. Instytucje te mają najczęściej charakter branżowy. Nierzadko zdarza się, że centra te zlokalizowane są przy zakładzie pracy. Nauka w CKZ (na kursach ponadzakładowych) uzupełnia kształcenie w firmie i przygotowuje słuchaczy do dalszej nauki w zakładzie pracy. Kursy są obowiązkowe dla osób uczących się i są zazwyczaj prowadzone przez Organizację Świata Pracy (Organisation der Arbeitswelt, OdA). Treść i czas trwania kursów różnią się w zależności od zawodu i są regulowane w odpowiednim rozporządzeniu o edukacji w konkretnym zawodzie.

4.2 Bildungsverordnungen – Rozporządzenia dot. kształcenia zasadniczego w poszczególnych zawodach

Sekretariat Stanu ds. Edukacji, Badań Naukowych i Innowacji (SERI) publikuje rozporządzenia dotyczące nauki zawodu w ramach zasadniczego kształcenia zawodowego. Wydaje je na wniosek Organizacji Świata Pracy (OdA) lub, jeśli to konieczne, z własnej inicjatywy.

Rozporządzenia o oświacie regulują w szczególności:

- przedmiot i czas trwania kształcenia
- cele i wymagania dot. kształcenia praktycznego (realizowanego zwykle w zakładzie pracy)
- cele i wymagania dot. edukacji szkolnej zawodowej
- zakres treści edukacyjnych i proporcje dot. nauczania (podział zadań między szkołą a zakładem pracy)
- procedury kwalifikacyjne, dyplomy i tytuły zawodowe.

4.3 Procedury kwalifikacyjne dla zawodowej edukacji niesformalizowanej oparte są na dodatkowych rozporządzeniach oświatowych

5. Co wyróżnia kształcenie zawodowe w Szwajcarii – przykłady rozwiązań systemowych i best practice

5.1 Doradztwo zawodowe i preorientacja młodzieży

Państwo/władze lokalne są wspólnie odpowiedzialne za doradztwo zawodowe oraz orientację i preorientację zawodową młodzieży. Doradztwo zawodowe w Szwajcarii uwzględnia 2 aspekty.

Aspekt 1: Zapotrzebowanie na fachowców z danej dziedziny (zachęcamy do nauki tylko w tych zawodach, które są przydatne, teraz i w przyszłości)

W proces doradztwa zawodowego włączone są przede wszystkim organizacje świata pracy (przedstawiciele przedsiębiorców). Ich postulaty dotyczące edukacji zawodowej są decydujące. Edukacja zawodowa to jednak nie tylko proces zaspokajania obecnych potrzeb poszczególnych przedsiębiorstw, ale również prognozowanie oczekiwań w kolejnych latach. W celu ustalenia, jakie zawody i jakie specjalizacje są potrzebne na rynku pracy Szwajcarzy organizują cykliczne konferencje z udziałem przedstawicieli przedsiębiorców, naukowców i urzędników odpowiedzialnych za kształcenie.

Ponad to, jednym z kluczowych tematów jest *Nachhaltigkeit* czyli tzw. zrównoważony rozwój. Tematy te poruszane są np. w ramach cyklicznych konferencji regionalnych SustainableSkills.

SustainableSkills
31.05.2022 | Bern

Aspekt 2: Preferencje, zainteresowania i predyspozycje uczniów.

W Szwajcarii uczniowie już po ukończeniu 6 klasy muszą podjąć decyzję, czy będą kontynuować naukę w szkołach ogólnokształcących przygotowujących do edukacji akademickiej czy w szkołach, których absolwenci ubiegać się będą o miejsce nauki zawodu w przedsiębiorstwie (zakładzie kształcącym). Dlatego już uczniowie szkół podstawowych zapraszani są na spotkania dot. preorientacji zawodowych.

5.1.1 Preorientacja zawodowa – aby dobrze wybrać, trzeba znać swoje pasje

Przykładem atrakcyjnego formatu preorientacji zawodowej może być inicjatywa "tunBasel". Jest to interaktywne miejsce spotkań kreatywnych dla dzieci i młodzieży (od 7 do 13 lat). Projekt ten jest przykładem edukacji przez zabawę. W przystępny sposób stara się rozbudzać zainteresowanie technologią i naukami przyrodniczymi. Chodzi o poznanie różnych dziedzin nauki w praktyce: podczas spotkań można razem majsterkować, eksperymentować i przeprowadzać doświadczenia.

Jak mówią sami organizatorzy, tunBasel to laboratorium doświadczeń, warsztat i miejsce przeprowadzania własnych eksperymentów.

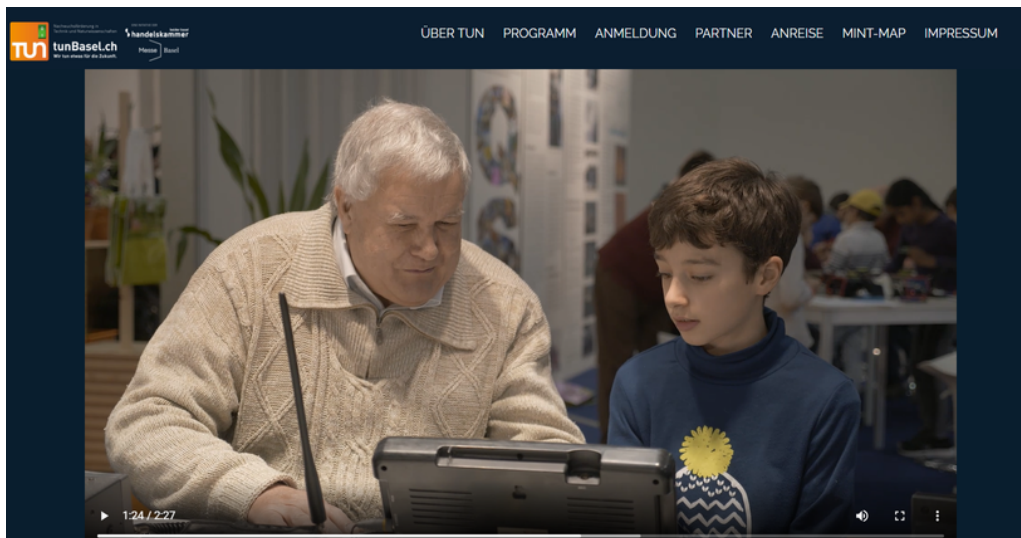
Autorzy inicjatywy uważają, że kariera w dziedzinie technologii i nauk przyrodniczych jest bardzo zróżnicowana i ekscytująca. Ważne jest, aby wcześniej wprowadzić uczniów w te zagadnienia, aby podkreślić ich atrakcyjność, a tym samym przeciwdziałać niedoborowi wykwalifikowanych pracowników.

Podczas wydarzenia znane instytucje "prezentują ekscytujące i wymagające eksperymenty, które można podziwiać, badać i odkrywać."

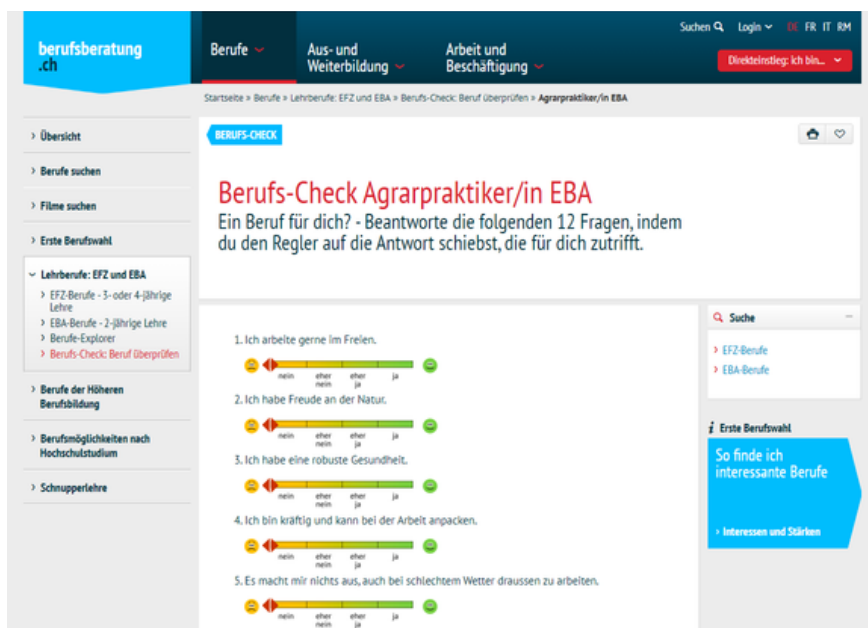
Źródło: tunBasel
<https://tunbasel.ch/#intro>

Przewodnikami młodzieży po fascynującym świecie nauki i techniki są często osoby starsze, które odnajdują się w roli mentorów młodego pokolenia.

Źródło: tunBasel
<https://tunbasel.ch/#intro>

5.1.2 Pomoc w wyborze zawodu odpowiadającego własnym preferencjom i możliwościom: platforma Berufs-Check

Źródło: Das Schweizerische Dienstleistungszentrum Berufsbildung
<https://www.berufsberatung.ch/dyn/show/19636>

Oczywistym jest, że wybór zawodu powinien uwzględniać zainteresowania uczniów. Koncentrując się głównie na pasjach młodych adeptów zawodu, nie można jednak zapominać o ich możliwościach i ograniczeniach. I tak uczeń zainteresowany zawodami budowlanymi musi mieć odpowiednią kondycję fizyczną i lubić pracę na świeżym powietrzu, również przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych, a księgowy

oprócz pasji do porządku i analizy danych powinien dysponować gotowością do pracy przy biurku i niewielkiej interakcji społecznej.

Platforma Berufs Check zawiera ankiety dot. 170 najczęściej wybieranych zawodów i pozwala uczniowi ocenić, w jakim stopniu dany zawód spełnia jego wymagania, uwzględniając również mniej oczywiste aspekty takiej decyzji (umiejętności koncentracji, stan zdrowia, preferowany sposób spędzania czasu).

Strona na której znajduje się na platforma została stworzona przez podmiot prywatny (SDBB) na wniosek kantonów.

5.2 Rejestr wolnych miejsc nauki zawodu

W rejestrze LENA publikowane są wolne miejsca nauki zawodu. Zgłoszenia do systemu dokonywane są poprzez zakład pracy.

W wyszukiwarce znaleźć można oferty nauki podzielone na zawody i miejscowości, kantony. Zainteresowana osoba może tam odszukać dane kontaktowe pracodawcy oferującego miejsce zatrudnienia w celu nauki zawodu i informacje dot. zakładu kształcenia np. dane ze strony internetowej.

The screenshot shows the 'Lehrstelle suchen' (Find apprenticeship) page on the website berufsberatung.ch. The page has a dark blue header with navigation links: 'Berufe', 'Aus- und Weiterbildung', and 'Arbeit und Beschäftigung'. The 'Aus- und Weiterbildung' link is active. The page title is 'Lehrstelle suchen'. Below the title, there are search filters: 'Beruf' (Profession) with a text input field containing 'Beruf eingeben', 'Wo' (Location) with a dropdown menu showing 'Ort / Kantone', and 'Ausgewählte Berufe' (Selected professions) with a list containing 'Automobil-Mechatroniker/in EFZ'. There are also checkboxes for 'Lehrbeginn' (Start of training) set to '2022' and 'Sprache' (Language) with options for Deutsch, Französisch, Italienisch, Rätoromanisch, and Englisch. A 'Treffer anzeigen' (Show results) button is present. Below the filters, it says '158 Lehrstellen' (158 apprenticeships). A table lists the results, with one entry visible: 'Kolly Aigle SA', 'Automobil-Mechatroniker/in (Nutzfahrzeuge) EFZ', 'Aigle (VD)', 'Fr', '2022', '1', and '04.07.22'. The table has columns for 'Lehrbetrieb', 'Beruf', 'Ort', 'Sprache', 'Jahr', 'Anzahl', and 'Aufschaltdatum'.

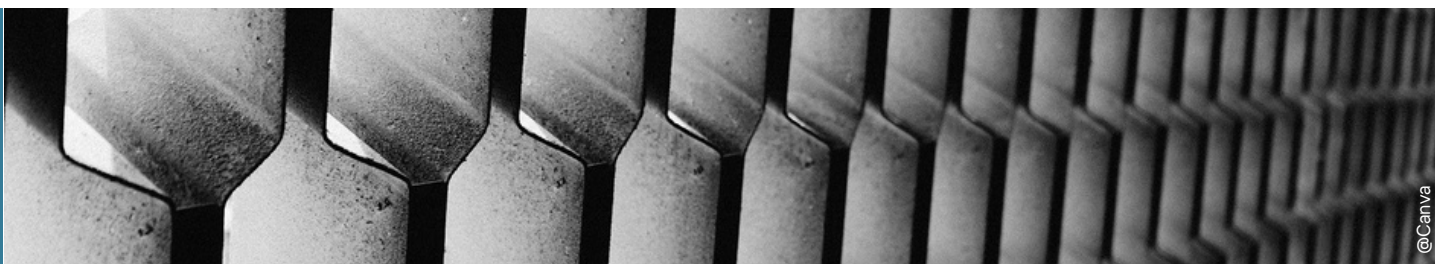
Źródło: Das Schweizerische Dienstleistungszentrum Berufsbildung
www.berufsberatung.ch Lehrstellensuche

5.3 „Miejsca pomostowe” do nauki zawodu

„Miejsca pomostowe” to np. praktyki dla osób, które nie rozpoczęły jeszcze kształcenia – z powodu braku miejsc lub braku decyzji, w którym zawodzie chciałyby się kształcić. Rozwiązania pomostowe w formie praktyk organizowanych przez instytucje przeznaczone są w szczególności dla młodzieży, która ze względów na deficyty w nauce lub nieznaną języka (dzieci emigrantów) nie może znaleźć miejsca nauki w zakładach pracy.

5.4 Coaching i mentoring dla osób potrzebujących wsparcia w czasie nauki

Zajęcia coachingowe i mentoringowe mają za zadanie uświadomienie młodzieży ich aspiracji i mocnych stron oraz pracy nad deficytami np. w zakresie kompetencji społecznych. Te indywidualne i kosztowne rozwiązania finansowane są przez kantony i realizowane przez podmioty instytucjonalne i prywatne.

5.5 Wspieranie młodzieży zagrożonej wykluczeniem. Case Management Berufsbildung (CM BB) – Zespół doradców i ekspertów dla młodzieży zagrożonej wykluczeniem

Integracja zawodowa i społeczna młodych ludzi jest priorytetem polityki społecznej w Szwajcarii. Celem CM BB jest zapewnienie systemowych rozwiązań, tak by możliwie każda osoba w kraju zdobyła przynajmniej podstawowe kształcenie zawodowe.

Rząd federalny sfinansował wprowadzenie i działanie CM BB w kantonach w latach 2008-2015 kwotą około 35 milionów CHF. Od 2016 roku CM BB jest całkowicie finansowana przez kantony.

W CM BB zespół specjalistów zapewnia zaplanowaną, skoordynowaną i kontrolowaną procedurę ponad granicami instytucjonalnymi na etapach wyboru kariery i szkolenia zawodowego. Nacisk kładziony jest na wspieranie młodych ludzi zagrożonych wykluczeniem.

Źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI
www.sbf.admin.ch/cmabb

5.6 Mistrzostwa zawodowe dla osób uczących się zawodu

Zrzeszenia i izby zawodowe rokrocznie organizują mistrzostwa zawodowe w ramach inicjatywy «SwissSkills». Te mistrzostwa mogą przybierać formę olimpiad wiedzy albo demonstracji umiejętności. Pozwalają one wyłonić najlepszych uczniów zawodu i jednocześnie są reklamą dla poszczególnych profesji. Mistrzostwa Szwajcarii wyłaniają też uczestników olimpiad międzynarodowych w ramach inicjatywy WorldSkills.

5.7 Wspieranie młodzieży szczególnie uzdolnionej

Adepci zawodu o wysokim potencjale mają możliwość skrócenia zasadniczego kształcenia zawodowego lub mogą zostać zwolnieni z części programu nauczania lub egzaminu (np. laureaci olimpiad zawodowych). Instruktorzy zawodu mają ponadto możliwość przekazania najzdolniejszym uczniom zawodu więcej odpowiedzialności i powierzenia im bardziej odpowiedzialnych zadań. Szkoły oferują ponadto specjalistyczne kursy i możliwości zdobycia dodatkowych kwalifikacji np. w formie kursów językowych zakończonych egzaminem i dyplomem potwierdzającym posiadanie określonych umiejętności.

5.8 Zapewnienie drożności systemu

5.8.1 Kampania ucz się zawodu, zostań ekspertem

LERNE COIFFEUR, WERDE BIOLOGE.

Źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI

https://www.berufsbildungplus.ch/berufsbildungplus/fachportal/service/share-portal/Sujet_D_22.html

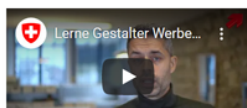
Szwajcarom zależy, aby każdy młody człowiek podejmujący decyzję o wyborze zawodu miał pewność, że ma przed sobą nieograniczone możliwości kariery. Jest to ważne nie tylko dla młodych ludzi, ale również dla ich rodziców. Portal poświęcony doradztwu zawodowemu i kształceniu zawodowemu prezentuje pod hasłem „Profis kommen weiter” (Fachowcy zajdą dalej) dostępne ścieżki kariery dla różnych zawodów na przykładach konkretnych osób. Krótkie filmy prezentują ścieżki kariery fachowców podając ich imiona, nazwiska, zawód i miejsce pracy, aby uwiarygodnić dane relacje.

VERBUNDPARTNERINFO 3/2021

17. August 2021

LERNE-WERDE-VIDEOS**DIE NEUEN LERNE-WERDE-VIDEOS SIND DA**

Mitte August ist die neue Social Media-Kampagne mit Lerne-Werde-Videos gestartet. Die kurzen Spots können geteilt und/oder in die eigenen Kommunikationsaktivitäten eingebunden werden. Zu jedem Spot liegt auch ein schriftliches Interview vor.

JETZT ABONNIEREN

Die Verbundpartnerinfo informiert Fachpersonen und Interessierte über Aktuelles rund um die Kampagne BERUFSBILDUNGPLUS.CH. Jetzt abonnieren mit einem E-Mail an info@berufsbildungplus.ch.

ARCHIV

Verbundpartnerinfo vom 17.08.21 →
 Verbundpartnerinfo vom 04.05.21 →
 Verbundpartnerinfo vom 09.03.21 →
 Verbundpartnerinfo vom 17.11.20 →
 Verbundpartnerinfo vom 04.08.20 →
 Verbundpartnerinfo vom 25.06.20 →
 Verbundpartnerinfo vom 04.05.20 →
 Verbundpartnerinfo vom 19.11.19 →
 Verbundpartnerinfo vom 20.09.19 →
 Verbundpartnerinfo vom 06.05.19 →
 Verbundpartnerinfo vom 13.12.18 →
 Verbundpartnerinfo vom 06.09.18 →
 Verbundpartnerinfo vom 14.05.18 →
 Verbundpartnerinfo vom 15.12.17 →
 Verbundpartnerinfo vom 09.05.17 →

Źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI
<https://www.berufsbildungplus.ch/>

5.8.2 Zasadnicze kształcenie zawodowe i co dalej

Broszura „Wie weiter nach der beruflichen Bildung” (Kształcenie zawodowe i co dalej) pokazuje opcje kariery dla młodych ludzi, którzy ukończyli kształcenie zasadnicze. Młodzi ludzie mają różne perspektywy: praca w firmie na etacie, dalsza nauka i studia wyższe, założenie własnej firmy, kursy językowe i pobyt stażowy za granicą lub wolontariat. Państwo stara się, aby wszystkie opcje były dobrze znane wśród absolwentów kształcenia zawodowego.

5.9 Dbłość o jakość kształcenia we wszystkich zakładach oferujących miejsca nauki zawodu

Kształcenie dualne w Szwajcarii opiera się głównie na zaangażowaniu przedsiębiorstw. To one przygotowują młodych ludzi do wykonywania danego zawodu i pośrednio wpływają również na poziom edukacji zawodowej (przygotowując młodzież do egzaminu praktycznego). W proces kształcenia zaangażowane są zarówno małe firmy jak i wielkie koncerny.

Aby zapewnić wszystkim młodym ludziom jednakowo wysoki poziom edukacji państwo dba o porównywalną, wysoką jakość kształcenia. Pomocne w ocenie jest narzędzie QualiCard. Jest to rodzaj ankiety dot. przygotowania i prowadzenia kształcenia przez przedsiębiorstwo. Ankieta dot. m.in. przygotowania do procesu edukacji, kwalifikacji instruktorów praktycznej nauki zawodu, przygotowania ramowego planu edukacji itp.

Ankieta ta nie jest weryfikowana przez zewnętrznych ewaluatorów, ponieważ służy głównie do samooceny (daje pogląd, jak dobrze firma jest przygotowane do procesu kształcenia.)

berufsbildung.ch
Das Portal zur Berufsbildung

Eine Dienstleistung des SDBB in Zusammenarbeit mit dem Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBF

THEMEN LEXIKON

Startseite | Kontakt

Qualität der Berufsbildung

QualiCarte

Instrumente zum Herunterladen

Häufige Fragen - FAQ

Informationsmaterial zur QualiCarte

QualiK

Kommissionen B&Q

Qualität der Berufsbildung

QualiCarte: Instrumente zum Herunterladen

Die QualiCarte als interaktives PDF-Formular

QualiCarte, interaktives Formular (585 KB)

Handbuch QualiCarte

Das Handbuch QualiCarte erläutert sämtliche Qualitätsanforderungen der QualiCarte und enthält weiterführende Erklärungen.

Handbuch QualiCarte (173 KB)

Ziele und Hilfsmittel zu den Qualitätsanforderungen

Diese Übersicht zeigt auf, welche Ziele mit den Qualitätsanforderungen angestrebt werden und welche Hilfsmittel zur Optimierung eingesetzt werden können.

Ziele und Hilfsmittel zu den Qualitätsanforderungen (57 KB)

Fragebogen für Lernende

Mit diesem Fragebogen können Lernende die Qualität ihrer betrieblichen Bildung beurteilen. Alle Fragen basieren auf den Qualitätsanforderungen gemäss QualiCarte. Die beiden Instrumente ermöglichen es dem Lehrbetrieb, die Bewertung von Berufsbildner/innen und Lernenden zu vergleichen.

Fragebogen für Lernende (PDF-Formular) (136 KB)

Fragebogen für Lernende (Word-Formular) (287 KB)

Evaluation der QualiCarte

Die Nutzung der QualiCarte wurde mit einer Umfrage bei den Lehrbetrieben evaluiert. Die Ergebnisse wurden 2011 in einem Bericht zusammengefasst und zur Verfügung gestellt.

INFO

Abschaltung Benutzerkonto "my QualiCarte"

Das Benutzerkonto "my QualiCarte" wird nicht mehr gewartet.

Seit 2011 steht eine verbesserte Lösung in Form eines interaktiven PDF-Formulars zur Verfügung. Bitte benutzen Sie die QualiCarte auf qbb.berufsbildung.ch.

SHOP

QualiCarte bestellen

Die QualiCarte ist auch gedruckt im 10-er Set erhältlich.

Qualitätsanforderungen	Beurteilung	Bemerkungen
Die in der letzten QualiCarte festgehaltenen Massnahmen sind wirksam. Die gesetzten Ziele wurden erreicht.	☐ ☐ ☐ ☐	
Anstellung: Der Lehrbetrieb arbeitet Anstellungsmodalitäten aus.		
1. Das Anforderungsprofil an die lernende Person ist bekannt.	☐ ☐ ☐ ☐	
2. Gespräche mit den ausgewählten Bewerbenden finden statt und weitere Auswahlinstrumente werden eingesetzt.	☐ ☐ ☐ ☐	
3. Es werden Schnupperlehren organisiert und ausgewertet.	☐ ☐ ☐ ☐	
4. Die Bewerbenden werden über die Arbeitsbedingungen informiert.	☐ ☐ ☐ ☐	
5. Die Resultate des Bewerbungsverfahrens werden allen Bewerbenden klar kommuniziert.	☐ ☐ ☐ ☐	
6. Den Bewerbenden werden die Vertragsbedingungen erklärt.	☐ ☐ ☐ ☐	
Einführung: Der Lehrbetrieb bereitet ein Einführungsprogramm vor.		
7. Die für die Ausbildung zuständigen Personen sind bestimmt.	☐ ☐ ☐ ☐	
8. Die persönliche Begrüssung und Einführung am ersten Lehrtag sind organisiert.	☐ ☐ ☐ ☐	
9. Die Lernenden werden über die Tätigkeiten und das Arbeitsumfeld des Lehrbetriebs informiert.	☐ ☐ ☐ ☐	
10. Die Lernenden werden über die begleitenden Massnahmen der Arbeitssicherheit und Gesundheitsschutz, der Sicherheits- und Hygienevorschriften informiert.	☐ ☐ ☐ ☐	
11. Ein Arbeitsplatz mit den für die Ausübung des Berufes erforderlichen Werkzeugen und Einrichtungen wird den Lernenden zur Verfügung gestellt.	☐ ☐ ☐ ☐	
12. Die Lernenden werden bei Lehrbeginn über Sinn und Zweck der Bildungsverordnung und des Bildungsplans (betrieblicher Bildungsplan, Modelllehrgang, etc.) informiert.	☐ ☐ ☐ ☐	

Źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBF
<https://www.berufsbildung.ch/dyn/4695.aspx>

5.10 Państwo zachęca specjalistów do podjęcia pracy jako nauczyciel zawodu

Zawód nauczyciela cieszy się w Szwajcarii dużym prestiżem. Nie bez znaczenia jest tu wysokość zarobków. Mediana wynagrodzenia nauczyciela zawodu pracującego na pełen etat wynosi 126.000 CHF. Kwota ta obejmuje zarówno 13 pensję jak i wszelkie dodatki.

Źródło: Jobs
<https://www.jobs.ch/de/lohn/?canton=ch&term=berufschul-lehrer>

Ten poziom dochodów dorównuje lub przewyższa średnią dla zawodów technicznych w przemyśle. Nie dziwi zatem, że jest to zawód cieszący się ogromnym

zainteresowaniem. Nauczycielami przedmiotów zawodowych stają się niejednokrotnie specjaliści w danej dziedzinie z kilkuletnim doświadczeniem w swoim fachu. Dość typową ścieżką kariery nauczyciela jest: zdobycie wykształcenia zasadniczego, rozpoczęcie pracy zawodowej, uzupełnienie nauki na studiach dających uprawnienia pracy pedagogicznej i rozpoczęcie pracy w szkole jako osoba rozpoczynająca karierę pedagogiczną z pewnym opóźnieniem (tzw. osoba z zewnątrz – *Quereinsteiger*), za to dysponująca dużymi umiejętnościami fachowymi i wiedzą dotyczącą współczesnych metod pracy oraz wymogów przedsiębiorców.

@Canva

5.11 Narodowy Dzień Przyszłości

W ramach prowadzenia działań z orientacji zawodowej w Szwajcarii wprowadzony został tzw. *Zukunftstag* - Dzień Przyszłości, którego celem jest promowanie kształcenia zawodowego wśród dzieci i młodzieży. Zarówno firmy jak i organizacje odpowiedzialne za nauczanie i kształcenie inwestują w rozwój potencjalnych talentów i zachęcają młode pokolenie do wybrania kształcenia w swojej branży. Tego dnia dzieci i młodzież (uczniowie kończący naukę w szkole podstawowej) mogą razem ze swoimi rodzicami spędzić dzień w ich miejscu pracy. Pozwala to im zapoznać się z możliwymi ścieżkami zawodowymi, pomóc im odkryć ich potencjały i talenty oraz zachęcić do kształcenia zawodowego.

Założeniem *Zukunftstag* jest również promowanie równości kobiet i mężczyzn w dostępie i wyborze swojej ścieżki zawodowej. Dlatego też podczas Dnia Przyszłości dziewczęta i chłopcy zamieniają się miejscami, tzn. spędzają dzień w towarzystwie bliskiej, znanej im osoby dorosłej na stanowisku pracy w zawodzie, który uchodzi za nietypowy dla danej płci. W ten sposób dziewczynka spędza tego dnia czas np. ze swoim tatą, który jest strażakiem; a chłopiec idzie do miejsca pracy swojej cioci, która jest pielęgniarką.

Idea ta funkcjonuje w Szwajcarii od 2001 roku, dzisiaj odbywa się już we wszystkich kantonach.

6. Finansowanie kształcenia zawodowego

6.1 Öffentliche Hand – Sektor publiczny

Koszty sektora publicznego na kształcenie zawodowe wyniosły w 2019 około 3,6 miliarda CHF. Większość tych kosztów ponoszą kantony: ok. 72% na szkoły zawodowe, ok. 12% na wyższe szkoły zawodowe i ok. 7% na orientację zawodową. Rząd federalny uczestniczy w 1/4 w kosztach publicznych. W 2019 roku Państwo wydało łącznie 929 milionów CHF na kształcenie zawodowe. Do 10% funduszy federalnych jest przeznaczonych na promocję projektów "przyszłościowych" i realizowanych ze względu na interes społeczny.

6.2 Przedsiębiorstwa

Stowarzyszenia zawodowe i organizacje branżowe wnoszą ważny wkład finansowy w rozwój kształcenia zawodowego. Zakłady ponoszą główny ciężar kształcenia praktycznego młodocianych, a ponadto angażują się w tworzenie i modyfikację podstaw programowych, posiadają własne placówki edukacyjne i prowadzą aktywną promocję swoich "ofert kształcenia".

Proponując praktyki w ramach orientacji zawodowej działają „pro publico bono” i partycypują w ten sposób w kosztach związanych z orientacją zawodową młodzieży ułatwiając jej dokonanie wyboru własnej ścieżki zawodowej.

Źródło: Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI

<https://www.sbfi.admin.ch/sbfi/de/home/dienstleistungen/publikationen/publikationsdatenbank/berufsbildung-in-der-schweiz.html>

Na podstawie: *Kosten und Nutzen, SDBB*
<https://www.berufsbildung.ch/dyn/1008.aspx>

7. Przydatne adresy

Berufsbildung auf Bundesebene

- www.sbfi.admin.ch

Dokumentation SBFI

- www.sbfi.admin.ch/pubbb

Berufsbildungskampagne

- www.berufsbildungplus.ch

Portal zur Berufsbildung

- www.berufsbildung.ch

Lexikon der Berufsbildung

- www.lex.berufsbildung.ch

Statistiken zur Bildung in der Schweiz

- www.education-stat.admin.ch

Schweizerische Koordinationsstelle für Bildungsforschung SKBF

- www.skbf-csre.ch

Tripartite Berufsbildungskonferenz TBBK

- tbbk-ctfp.ch

Zeitschrift und Newsletter zur Berufsbildung

- www.panorama.ch

Dokumentenserver Bildung

- www.edudoc.ch

Eurydice – Europäisches Informationsnetzwerk

- eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice

Eidgenössisches Hochschulinstitut für Berufsbildung – EHB

- www.ehb.swiss

8. Bibliografia

- *Federal Statistical Office* - Medium po angielsku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home.html>
- *Bundesamt für Statistik* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.berufsbildung.ch/dyn/6195.aspx>
- *Bundesamt für Statistik* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.berufsbildung.ch/dyn/6196.aspx>
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.sbf.admin.ch/sbfi/de/home/bildung/berufliche-grundbildung/nahtstellenbarometer.html>
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.sbf.admin.ch/sbfi/de/home/bildung/berufliche-grundbildung/nahtstellenbarometer.html>
- *Lernende nach Bildungsstufe und Bildungstyp*, Bundesamt für Statistik, 28. Februar 2019
- *tunBasel* - Medium po niemiecku, pobrano 19.07.2022 z <https://tunbasel.ch/#intro>
- *Das Schweizerische Dienstleistungszentrum Berufsbildung* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z <https://www.berufsberatung.ch/dyn/show/19636>
- *Das Schweizerische Dienstleistungszentrum Berufsbildung* - Medium po niemiecku, pobrano 18.07.2022 z www.berufsberatung.ch Lehrstellensuche
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* - Medium po niemiecku, pobrano 19.07.2022 z www.sbf.admin.ch/cmabb
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* - Medium po niemiecku, pobrano 19.07.2022 z https://www.berufsbildungplus.ch/berufsbildungplus/fachportal/service/share-portal/Sujet_D_22.html
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* - Medium po niemiecku, pobrano 19.07.2022 z <https://www.berufsbildungplus.ch/>
- *Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI* <https://www.sbf.admin.ch/sbfi/de/home/dienstleistungen/publikationen/publikationsdatenbank/berufsbildung-in-der-schweiz.html>
- *Jobs* - Medium po niemiecku, pobrano 20.07.2022 z <https://www.jobs.ch/de/lohn/?canton=ch&term=berufschul-lehrer>
- *SDBB* - Medium po niemiecku, pobrano 20.07.2022 z <https://www.berufsbildung.ch/dyn/1008.aspx>

Masz pytania? Skontaktuj się z nami!

Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo-Handlowa (AHK Polska)

ul. Miodowa 14 00-246 Warszawa

bb@ahk.pl

www.ahk.pl | www.edunet-poland.pl

